

ANTHONY BURGESS

ŠEK
SPY
RAS

BIOGRAFIJA

Sofoklis

ANTHONY BURGESS

Šekspyras

Iš anglų kalbos vertė

Gražvydas Kirvaitis

Sofoklis

VILNIUS, 2015

Alla mia cara moglie¹
...O meraviglioso mondo nuovo
Che hai di questa gente...
LA TEMPESTA²

1. Mano brangiai žmonai. (*It.*) (Čia ir toliau vertėjo pastabos)
2. Koks puikus naujas pasaulis su šitokiais žmonėmis... (*It.*) „Audra“.

Pratarmė

Tai ne knyga apie Šekspyro pjeses ir eiles. Tai tik dar vienas bandymas – n-tasis – išdėstyti svarbiausius faktus apie gyvenimą ir visuomenę, iš kur radosi šios eilės ir pjesės. Aptardamas turinį ar formą to, ką Šekspyras ir kiti parašė, neketinu leistis į literatūros istoriją ar literatūros kritiką; tai darau todėl, kad minimi šioje knygoje žmonės yra profesionalūs rašytojai ir tai, ką jie bandė nuveikti savo kūryboje, dažnai glaudžiai siejasi su jų gyvenimu. Būtent gyvenimas labiausiai man rūpi ir ypač vienas konkretus gyvenimas. Kadangi medžiagos Šekspyro biografijai taip maža, žinau, kad įprasta pridėti jai svorio tuo, ką dr. Džonsonas³ būtų pavadinęs pompastiškomis liaupsėmis, bet mums visiems nusibodo raginimas gėrėtis, kaip meistriškai Šekspyras vartoja balsius ir kelia mintį iš eilutės į eilutę, arba aikčioti dėl jo filosofijos šiuolaikiškumo ar gilaus žmogaus širdies pažinimo. Visai kas kita – tikra kritika, tačiau ji tapo perdėm specializuota, ir, aišku, šitokioje knygoje jai ne vieta.

Noriu čia pasakyti štai ką: kiekvienas Šekspyro mėgėjas kad ir kada būtų gyvenęs, turi teisę nusitapyti savąjį šio žmogaus

3. Dr. Džonsonas (Samuel Johnson, 1709–1784) – žymus anglų leksikografas.

portretą. Stinga tinkamų dažų, stinga teptukų, ir žinai, kad galų gale paveikslas išeis lopiniuotas ir menkavertis, bet čia man padeda tikri paveikslai. Arba, kitaip tariant, mano užduotis – padėti tiems paveikslams.

Jau esu parašęs du beletristinius kūrinius apie Šekspyrą – gan skubotai sukurptą romaną 1964 metais švęstų keturišimtųjų gimimo metinių proga ir scenarijų ilgesniam nei senovinis epas Holivudo filmui apie jo gyvenimą. Abiejuose šiuose darbuose nemaža patikrintų faktų, bet nemaža ir spėliojimų, taip pat prasimanymų, neturinčių nė mažiausio pagrindo. O šitoje knygoje yra prielaidų, uoliai ir nedrąsiai įvedamų tokiomis frazėmis kaip „Galimas daiktas, kad...“ arba „Tikriausiai maždaug šiuo metu...“, bet joje vengiama prasimanymų. Tiesa, yra skyrius, kur mėginama atkurti pirmąjį „Hamleto“ spektaklį, ir čia aš nutildžiau plerpiančias atsargumo fanfaras. Užuo sakęs, kad aktorius Raisas turbūt ar galbūt velsietis, aš teigiū, kad jis tikrai toks buvo ir netgi priskiriu jam vaidmenis – Fluelino ir sero Hju Evanso. Skaitytojas atpažins beletristo ranką ir, viliuosi, atleis man. Visus kitus teiginius kituose skyriuose galima laikyti teisingais.

Viename straipsnyje kadaise rašiau, kad jeigu būtų galima pasirinkti vieną iš dviejų atradimų – nežinomą Šekspyro pjesę ar Vilio skalbinių sąrašą, mes visi galvotrūkčiais pultume rautis nešvariuose baltiniuose. Tai, kad Šekspyro figūrą vis gaubia ūkai, o jo bičiulis Benas Džonsonas⁴ aiškus kaip varpo garsas ir šiek tiek skardesnis, yra viena iš priežasčių, dėl kurių mes nesiliaujame jo persekiojė. Kiekvienas biografas ilgisi kokio nors

4. Benas Džonsonas (Ben Jonson, 1573–1637) – anglų dramaturgas.

naujo tikrovės ženklų – piršto nago, atsilupusio 1598 metų gegužės 7 dieną, arba baisios slogos per Jokūbui I suvaidintą spektaklį – tačiau šie ženklai niekaip neišsikūnija. Sonetuose turime atvertą Šekspyro širdį, bet jie tik įrodo, kad jis įsimylėjo ir atsimylėjo, kas pasitaiko kiekvienam. O mums reikia laiškų, gydytojų receptų ir kasdienio gyvenimo smulkmenų, iš kurių susideda žmogus. Tiesiog siutas ima, kad Šekspyras mums neduoda nieko, tuo tarpu Benas griauite griauiasi ant mūsų su savo milžinišku pilvu ir granito veidu. Tikrai iš nerimtų apkalbų, sklindančių seniau ir dabar Vorikšyre, gali sužinoti, ar greitai Vilis pasigerdavo ir kiek kartų jis buvo susigriebęs triperį. Bet apkalbos reiškia dėmesį, netgi meilę, todėl smagu matyti Šekspyra kartais išskylančią kaip gyvą liaudies dvasią išviečių freskose ir aludžių anekdotuose. Deja, šioje knygoje tokiems dalykams ne vieta. Ji, nepaisant visų savo trūkumų, yra pernelyg rimta.

A. B.

Malta, 1970

Prologas

Karalienė Elžbieta I užėmė Anglijos sostą 1558 metais, būdama dvidešimt penkerių – šešeri metai prieš gimstant žmogui, kurį laikome jos didžiausiu pavaldiniu. Ji buvo Henriko VIII ir Anos Bulin duktė. Henriko ryžtas vesti tą jauną moterį buvo karališkų skyrybų ir tautinės protestantų bažnyčios įkūrimo Anglijoje priežastis. Anglų ir užsienio katalikų požiūriu, Elžbieta neturėjo teisės į sostą: ji buvo pavainikė. Vis dėlto jos pretenzijas palaikė pats Ispanijos karalius (netrukus tapęs jos didžiausiu priešū), mat alternatyva protestantei Elžbietai buvo katalikė Marija, Škotijos karalienė, o Marija buvo ištekėjusi už Prancūzijos dofino¹. Konkurencija tarp dviejų didžiųjų katalikiškųjų valstybių, Prancūzijos ir Ispanijos, leido protestantų Anglijai išsilaikyti iki dofino mirties. Kai tuomet Ispanijai atsileido rankos kontrreformacijos vardu pajungti Angliją, Anglija nebesidavė pajungiamai, tačiau savo galią turėjo įrodyti ilga ir atkaklia kova.

Jaunosios Elžbietos laikų Anglijai trūko pinigų, laivų ir karių. Šalis buvo per daug neturtinga, kad galėtų apsiginti nuo išorės priešų, o ir vidaus priešus – daugiausia tuos, kurie manė,

1. Dofinas – karaliaus sosto įpėdinių titulas Prancūzijoje.

Vos išgirdę Šekspyro pavardę pagalvojame apie „Hamletą“ ar „Romeo ir Džuljetą“. Puikiai žinome kūrinius, tačiau didžiausio pasaulio rašytojo gyvenimą, net ir prabėgus daugiau kaip 400 metų, gaubia paslaptis. Ar Šekspyro santuoka buvo laiminga? O gal širdį atveriančius meilės sonetus jis rašė paslaptinai meilužei?.. Kas buvo jo geriausias draugas ir kam atiteko palikimas?..

Į šiuos ir kitus klausimus atsako kruopščiai pagrįsta Šekspyro biografija, patraukli turtinga kalba, pašmaikštavimais ir ironija. Knygos autorius Anthony Burgessas, išgarsėjęs romanu „Prisukamas apelsinas“, rėmėsi gausiais istoriniais, literatūriniais ir statistiniais šaltiniais, teatro meno faktais. Jis veda skaitytoją per tas vietas, kur Šekspyras augo ir mokėsi, gyveno ir kūrė; pasakoja apie to meto istorinius ir politinius įvykius, turėjusius įtakos kvapą gniaužiančiai rašytojo kūrybai.

www.sofoklis.lt

9 786094 441486